

78. Myndigheterna och deras roll i tillståndsprocessen

Regelverk: Miljöbalken 16 kap 12 § och 22 kap 6 §

Mottagare: Miljödepartementet

Påverkan på företag idag

Något som ofta påtalas från såväl verksamhetsutövare som kommuner är att myndigheterna inte alltid respekterar domstolarnas tidsfrister utan inkommer med sina yttranden långt efter utsatt tid. Det förekommer även att myndigheter tar upp nya yrkanden och frågor sent i processen. Enskilda handläggare upplevs ibland vara ute efter att "stoppa" verksamheten snarare än att hjälpa domstolen göra en ordentlig bedömning. Det förekommer tyvärr också ganska ofta att myndigheter inte deltar i eller inte lämnar konkreta synpunkter under samrådsförfarandet, som föregår ansökan, för att sedan lämna en rad synpunkter när ansökan väl har lämnats in till prövningsmyndigheten. Detta leder till att processen tar längre tid.

Myndigheternas roll som parter i en tillståndsprövning och rätt att överklaga domar och beslut är också problematisk i förhållande till regeringsformens och förvaltningslagens krav på opartiskhet. Företagen upplever det som att myndigheterna över tid har tenderat att agera mer och mer som motparter, och därmed i mindre mån agerat som stöd för sökanden och domstolen eller bidragit till samförstånds lösningar under prövningen. Med hänvisning till sökandens bevisbörda är det sökanden som ska stå för utredningen och sakunderlaget i målet. En handläggare på en myndighet har stora möjligheter att väsentligt försvåra, fördyra eller fördröja ett projekt som denne uppfattar som icke önskvärt. Vissa handläggare uppfattar också sin roll i prövningen som ett slags åklagare med uppgift att argumentera emot sökanden snarare än att bidra till målets sakliga och ändamålsenliga utredning.

En omständighet som ofta påtalas som negativ av såväl verksamhetsutövare som offentliga organ är den uppdelning i motstående parter som blivit följderna av miljöbalkens införande. Problemet förstärks av att myndigheterna har ett stort utrymme att utforma sin egen roll i prövningen, genom att de ska "tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen". Centrala statliga myndigheter väljer själva om de vill engagera sig och i så fall i vilka frågor. Enskilda handläggare har stort utrymme att själva välja vilka frågor de vill driva i processen. Det kan även leda till att en myndighet börjar fokusera på nya frågor om dess handläggare byts ut under processens gång. Eftersom merkostnaden är obefintlig för myndigheterna ställs ofta stora krav på utredningar, med hänvisning till miljöbalkens allmänna hänsynsregler och sökandens bevisbörda. Myndigheternas roll i miljö tillståndsprocessen borde vara att bidra med kunskap för domstolens bedömning, inte att föra talan mot olika projekt eller att försöka driva praxis i en viss riktning.

Åtgärdsförslag

I dagsläget kommer vanligen en mängd, ofta överlappande, yttranden in till domstolen från flera olika myndigheter, under hela miljöprövningsprocessen. Ett förslag är att låta enbart en myndighet på respektive statlig, regional och kommunal nivå vara part i målet. På statlig nivå skulle Naturvårdsverket med fördel kunna agera som samlande central statlig myndighet och inhämta övriga centrala myndigheters synpunkter vid behov.

Vidare, och särskilt om fler än en myndighet på varje nivå kan medverka, borde kvarvarande myndigheters instruktioner förtydligas vad avser respektive myndighets ansvarsområde och miljöbalken justeras så att det framgår att myndigheterna endast får föra talan för att tillvarata de intressen som respektive myndighet är skyldig att bevaka enligt sin myndighetsinstruktion.

För att garantera delaktighet under hela processen, så att underlaget kan beredas så effektivt som möjligt, bör myndigheter och andra endast ha rätt överklaga en dom eller ett beslut om de har gett synpunkter i den aktuella frågan under ärendets eller målets handläggning i första instans. Rätten för remissmyndigheter att anslutningsöverklaga bör tas bort. Myndigheternas rätt till ersättning för rättegångskostnader i vattenmål bör också tas bort.

För att strama upp den skriftliga handläggningen bör det tydliggöras att myndigheterna i god tid ska redovisa sina samlade synpunkter i ett yttrande till domstolen. Huvudförhandlingen bör sedan planeras utifrån myndigheternas synpunkter. I detta sammanhang bör också länsstyrelsens roll i förhållande till centrala myndigheter tydliggöras

I SOU 2015:43, Vägar till ett effektivare miljöarbete, föreslog Miljömyndighetsutredningen att partsrollen och överklaganderätten för myndigheter skulle avskaffas. I utredningen underströks dock att myndigheterna fortfarande bör ha en roll i processerna men som expertmyndigheter och inte som parter. Detta är en bra lösning som skulle främja en ändamålsenlig tillståndsprövning. Eftersom myndigheterna fortfarande kommer att agera i prövningen som remissinstanser, bör det inte heller leda till att prövningarnas resultat blir sämre för miljön. Myndigheternas partsroll bör därför kunna avskaffas. Myndigheternas uppdrag behöver också förtydligas och det måste åligga myndigheterna att avväga eller i vart fall belysa de intressen myndigheten särskilt tillvaratar gentemot andra samhällsintressen.

För en mer fördjupad beskrivning av åtgärdsförslaget se Svenskt Näringslivs rapport "En miljöprövning för omställning och nya möjligheter"¹.

Bedömning av åtgärdsförslagets effekter för företagen

Svenskt Näringsliv genomförde år 2021 en enkät² med 985 responderande företag om effekter av byråkrati och oförutsägbarhet i miljötillståndsprocesserna. Vartannat påverkat företag rapporterar i enkätundersökningen att miljöregelverket har lett till att tilltänkta investeringar antingen inte blev av eller förlagts utomlands.

Företagen i enkäten, som påverkats negativt av dagens regelverk, uppger en kostnad motsvarande 10 procent av sin omsättning till följd av förseningar eller kostnadsökningar. Om enkätsvaren är representativa för all tillståndspliktig verksamhet uppskattas den totala samhällsekonomiska effekten av dagens ineffektiva miljöregelverk uppgå till 50 miljarder kr.

Kontaktuppgifter

Svenskt Näringsliv, Nicklas Skår
08-553 430 40, nicklas.skar@svensknaringsliv.se

---

1 https://www.svensknaringsliv.se/bilder_och_dokument/rapporter/46qjyf_rapport_en_miljoprovning_webb-pdf_1178698.html/Rapport_En_miljoprovning_webb.pdf

2 https://www.svensknaringsliv.se/bilder_och_dokument/rapporter/2iawjj_50-miljarder-och-foretag-som-forsvannpdf_1177365.html/50+miljarder+och+f%25C3%25B6retag+som+f%25C3%25B6rsvann.pdf